

Miten julkinen sektori hyötyy toipumisorientaatioon pohjautuvasta työotteesta?

**→ Toipumisorientaatio
mielenterveys- ja päihdetyössä
Porissa**

**Matti Järvinen
Psykososiaalisten
palvelujen päällikkö
Porin perusturva**

Etukäteiskysymykset

- Mikä sai Porin kaupungin siirtymään toipumisorientaation käyttöön psykososiaalisissa palveluissa?
- Mitä on käytännössä tehty?
- Minkälaisia tuloksia on kertynyt tähän mennessä toipumisorientaation hyödyntämisestä?
- Yleisökysymys?

Miten edetty

- Porissa heräsi huoli muutama vuosi sitten asumispalveluiden asukkaiden laitostumisesta. Jo aiemmin psykososiaalisissa palveluissa oli käynnistynyt asunto ensin -periaatteen mukaisen toiminnan juurruttaminen Poriin.
- Asumispalveluiden piirissä asuminen asumisen muodosta riippumatta laitostaa ihmisen nopeasti ja normaaliin arkeen palaaminen vaikeutuu asumisen pitkittyessä. Tähän on eri tavoin kiinnitetty huomiota.
- Toipumissuuntautuneita koulutuksia, yhteisiä keskusteluja työyhteisöissä, työryhmissä, kehittämispäivissä
- Vähemmän hoitamista, enemmän arvoneutraalia kohtaamista
- Yhteistyö toimintojen kehittämisestä koulutettujen kokemusasiantuntijoiden kanssa (+ omaa kokemusasiantuntijakoulutusta), mm. asiakassuunnitelmaprosessin uudistaminen meneillään yhdessä asiakkaiden ja kokemusasiantuntijoiden kanssa.
- Kaikissa asumiseen sekä työ- ja päivätoimintaan liittyvissä palveluissa vahvana tavoitteena henkilökohtainen elämänhallinta.
- Korostetaan yksilöllisyyttä palveluissa ja toiminnoissa, tavoitellaan yhteisöllisyyden lisääntymistä ihmisten elämässä.
- Ammattilainen-asiakas -kohtaamisissa haetaan aitoa vuorovaikutusta ja tasavertaisuutta.
- Ennen asukkaat siirtyivät muualle työntekijöiden aloitteesta, nyt omasta aloitteestaan → Kaupungin asumispalveluista sijoitutaan tavoitteellisen työn tuloksena aiempaa nopeammin itsenäisempään asumiseen elämänhallinnan lisääntymisen seurauksena.

Toipumisen avainelementtejä

- Toivon löytäminen ja säilyttäminen. Toivo sisältää lupauksen siitä, että asiat voivat muuttua, ja muuttuvat.
- Elämän merkityksen löytäminen ja mielekkään elämän rakentaminen.
- Positiivisen identiteetin löytäminen.
- Vastuun kantaminen itsestään ja oman elämän hallinta sairauden kanssa.
- Vaikeistakin mielenterveyden häiriöistä voi toipua.
- Usko, että jokaisessa on mahdollisuus muutokseen.
- Voimaantumisen.
- Joku muukin uskoo toipumiseeni.
- Aktiivinen osallistuminen oman toipumisen edistämiseen.
- Ihminen voi toipua myös ilman ammatillista interventiota.
- Kokonaisvaltaisuus.
- Ihmisen elinympäristö vaikuttaa toipumiseen.
- Luova riskin ottaminen
- Kuntoutujan elämässä on mukana ainakin yksi häntä tukeva ja hänen kuntoutumiseensa uskova ihminen.
- Ihmisellä on vaihtoehtoja, joista voi valita.
- Toipuminen on yksilöllinen, epälineaarisesti etenevä prosessi.
- Sairauden seurauksista toipuminen on joskus vaikeampaa kuin toipuminen itse sairaudesta.
- Vertaisuuden merkitys

Uusi asiakassuunnitelma

- Tarve uuteen asiakassuunnitelmaan nousi KAT-koulutuksen jälkeisestä asiakaspalautteesta sekä omista huomioista, että asiakkaan toipuminen ei etene, perinteinen kuntoutuminen on ulkoa ohjattua ja henkilökunta tarvitsee hoitoon painottuvaan työöteeseen näkökulman muutoksen.
- Asiakassuunnitelma siirtää asiakkaalle aktiivisen roolin määrittellä oma toipumisen polkunsä. Asiakas osaa ja uskaltää vaatää asiakassuunnitelman mukaisen tavoitteensa onnistumista tukevää palvelua ja osaamista.
- Ammattilaisten ja asiakkaiden kohtaaminen tapahtuu arjen tilanteissa, kulminaatio asiakassuunnitelmapalaveri.
- Asian ympärillä on erilaisia työryhmiä.
- Asiakassuunnitelmaa jalostetaan palautteen mukaan, asiakkaat ovat ottaneet uuden suunnitelman omakseen ja kokevat tärkeäksi, että suunnitelma on oman näköinen ja perustuu itselle tärkeisiin asioihin.
- Painotus reflektiossa, asiakkaan ja ammattilaisen itsearvioinnissa sekä miten ympäristö mahdollistaa ja tukee toipumista.
- Erityisesti on tärkeää vielä enemmän paneutua toipumisorientoituneeseen puheeseen, tietoiseen läsnäoloon, asenteellisen puheen poistamiseen ja osallisuuteen → ilman näiden ymmärtämistä ei voida edetä.

ASIAKASSUUNNITELMA

NIMI: _____

PÄIVÄ: _____

TOIVO ON SISÄINEN USKO SIIHEN, ETTÄ TOIPUMINEN ON MAHDOLLISTA

MITÄ (MUUTOSTA) TOIVON ?

SUUNNITELLAAN YHDESSÄ

MITÄ TEEN ITSE / MITÄ TEHDÄÄN YHDESSÄ

SEURAAVAKSI TAVATAAN:

MIKÄ MUUTTUI?

TOIVO: löytyy tavoite!

- mihin ja millaista muutosta haluaa
- mistä haaveilee
- millaisia kokemuksia
- miten on selvinnyt vaikeista tilanteista
- mitä hyvää muutos tai haaveen toteutuminen toisi
- toivottomien ajatusten kyseenalaistaminen

TOIVO ON SISÄINEN USKO SIIHEN, ETTÄ TOIPUMINEN ON MAHDOLLISTA

KESKUSTELU SUUNNITTELUSTA, TYÖSKENTELYN SUUNNITTELU

pohditaan ja suunnitellaan yhdessä !

- mikä estää
- mikä tukee
- mitä uutta voisi olla/tulla (esim. jos toivoo hyvää itsetuntoa, niin mihin huono itsetunto vaikuttaa)
- mistä voisi luopua (mitä tämä tuo sinulle, mistä ehkä joudut luopumaan)
- mikä olisi pienin mahdollinen askel että pääsee eteenpäin
- mikä estää toiveita toteutumasta

Motivoivaa haastattelua hyödyntäen löytyy voimavaroja ja vahvuuksia jotka heti huomioidaan. Samalla pohditaan mitä voisi konkreettisesti tehdä

- vahvistetaan itsearviointia
- etsitään ja rakennetaan välineitä toimia ja tehdä valintoja

TULOKSET:

- onnistumiset vahvistavat toivoa, joka muuttuu tulevaisuususkoksi, ja voidaan tehdä uusia suunnitelmia, jotka perustuvat tähän vahvistuneeseen uskoon ja itselle annettuun näyttöön siitä, että pystyy saavuttamaan toivomiaan asioita.

TOIMINTA:

- tehdään, kokeillaan, tutkitaan
- otetaan turvallisia riskejä
- mahdollistetaan uusia kokemuksia
- ylitetään mukavuusrajoja puolin ja toisin

Toiminnan aikana analysoidaan yhdessä mitä tapahtuu ja nämä kaksi laatikkoa ovat koko ajan vuorovaikutuksessa keskenään muokaten ja ohjaten toimintaa kohti päämäärää

autetaan huomaamaan itse missä ja miten onnistui

Asiakkaitten kokemuksia asiakassuunnitelmasta

- "nyt voi puhua, kun nykyään kiinnitetään enemmän huomiota ihmiseen"
- "aikaisemmin ei ollut aikaa keskustella"
- "annettiin lääkkeet, ei kuunneltu"
- "uuden asiakassuunnitelman jälkeen olen huomannut että minullakin on toivoa"
- "asiakassuunnitelma on jääkaapin ovesa ja vilkaisen sitä joka päivä"
- "moni asia on muuttunut, on vapauttavampaa"
- "uskaltaa sanoa ja toimia, ei tarvitse pelätä, että tulee seuraamuksia"
- "aiemmin on ollut tunne että pitää puolustautua kun ei tule kuulluksi"
- "paljon vaatii että asenteet muuttuu koska henkilökunta on auktoriteetti, mutta muuttunut positiivisempaan suuntaan ja ilmapiiri on avoimempi"

Mikä toipumiorientoituneessa lähestymisessä on "uutta", mihin on kiinnitetty erityistä huomiota

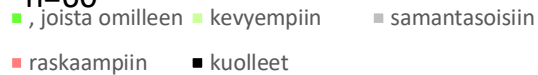
- Kokemusasiantuntijat
- Vertaisuus
- Positiivisuus
- Ympäristön merkitys
- Osallisuus ja yhdessä tekeminen
- Toivon tuominen keskeiseksi asiaksi asiakastyötä
- Asiakassuunnitelmaprosessi
- Itsemääräämisoikeus (päättän itse asioistani), pystyvyyden kokemukset (minä osaan) ja yhteisöllisyys (kuulun joukkoon) isossa roolissa
- Asiakastyön muuttuminen valmentamiseksi (~ammattilaisten roolin muutos)
- Tasa-arvoisuus
- Jaettu asiantuntijuus
- Pärjääminen

Case Pori: Toipumisorientaation vaikutus palvelutarpeeseen

Ostopalvelut 2011-2014

Perinteinen
kuntoutusmalli

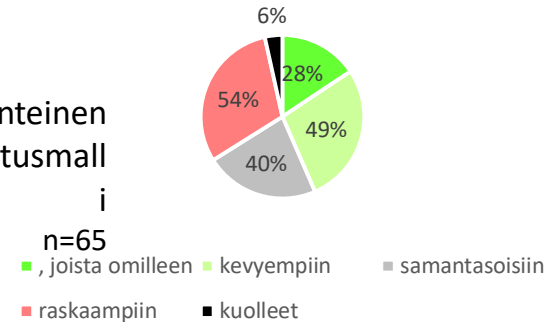
n=60

Oma tuotanto 2011-2014

Perinteinen
kuntoutusmalli

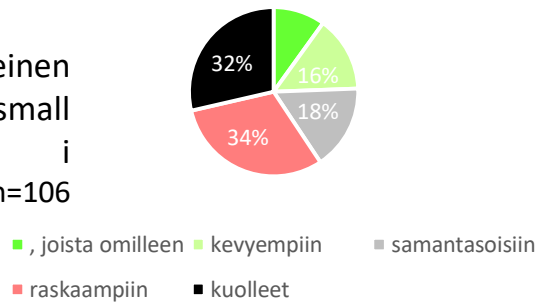
n=65

Ostopalvelut 2015-2018

Perinteinen
kuntoutusmalli

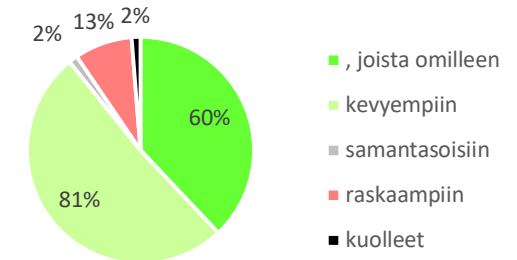
n=106

Oma tuotanto 2015-2018

Toipumis-
orientaation
pohjautuva
kuntoutusmalli

n=116

Siirtymiset asumispalveluissa Porissa vv. 2011-2014, vv. 2015-2017 ja v. 2018

Siirtyneet 2011-2014:	Yhteensä, joista	kuolleet	raskaampiin asumispalveluihin	samantasoiisiin asumispalveluihin	kevyempiin asumispalveluihin	, joista omilleen
yksityisistä	60	21	11	8	20	11
Porin kaup.	65	4	16	5	40	27
yhteensä	125	25	27	13	60	38

Siirtyneet 2015-2017:	Yhteensä, joista	kuolleet	raskaampiin asumispalveluihin	samantasoiisiin asumispalveluihin	kevyempiin asumispalveluihin	, joista omilleen
yksityisistä	79	25	24	18	12	7
Porin kaup.	84	1	10	0	73	53
yhteensä	163	26	34	18	85	60

Siirtyneet 2018:	Yhteensä, joista	kuolleet	raskaampiin asumispalveluihin	samantasoiisiin asumispalveluihin	kevyempiin asumispalveluihin	, joista omilleen
yksityisistä	27	9	12	1	5	5
Porin kaup.	28	1	4	2	18	14
yhteensä	55	10	16	3	23	19

Mitä tarvitaan lisää

- Mm.:
- matalan kynnyksen paikkoja,
- mahdollisuuksia yhteisöihin liittymiseen,
- päivä- ja työtoimintaa,
- mahdollisuuksia palkkatyöhön,
- osatyökykyisten työmarkkinoiden kehittämistä,
- opiskelumahdollisuuksien laajentamista,
- vaihtoehtoisia oppimispolkuja,
- järjestötoimijoiden aktiivista toimintaa,
- monenlaisia ryhmätoimintoja,
- Asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä,
- osallisuuden kehittämistä,
- Ammattilaisten ja asiakkaiden yhdessä tekemistä,
- peruskoulutukseen toipumisorientaation asennetta,

- Paljon onnistumisen kokemuksia, jotta ammattilaisetkin uskovat.

Asumispalveluun tulleet vv. 2011-2018 ja siirtyneet v. 2018

Tulleet:	Veturiin (tehpa)	T-kotiin (tuettu)	Porin yht.	yksityisiin	yhteensä
2018	16	12	28	32	60
2017	15	16	31	34	65
2016	6	16	22	29	51
2015	17	11	28	23	51
2014	11	7	18	46	64
2013	5	21	26	20	46
2012	7	25	32	9	41
2011	25	7	32	22	54
Yhteensä			217	215	432
Lähteneet:	Veturista	T-kodista	Porista yht.	yksityisistä	yhteensä
yhteensä vuonna 2018	15	13	28	27	55
kuollut	1	0	1	9	10
vanhuspalveluun	1	0	1	9	10
kevyempään as.p.	7 (tav 2,tuettu 5)	0	7	0	7
raskaampaan as.p.	0	2 (Veturiin)	2	2	4
samantasoiseen as.p.	1	1	2	1 (tehpa)	3
sairaalaan	0	1	1	1	2
omaan	5	9	14	5	19

Summaten

- Toipumisorientaatio voidaan nähdä tapana ajatella, katsoa maailmaa ja elää maailmassa, tapana olla suhteessa ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
- Ihmisen elämä alkaa olla mallillaan, kun hän kokee elämänsä elämisen arvoisena ja mielekkäänä, hyväksyy itsensä vastuullisena ihmisenä sekä kokee, että voi vaikuttaa niihin asioihin, joita pitää tärkeinä.

**KIITOS
MIELENKIINNOSTA(?)**